

ducció se van desgranando con claridad y rigor.

Apoyándose en los trabajos de Berman y Venuti, el capítulo noveno profundiza en la idea de que la práctica de la traducción, sobre todo en el mundo angloparlante, no se considera como una actividad/profesión de primera fila, y que la estrategia de trasvase que suelen favorecer los traductores literarios «invisibles», que son la mayoría, es la «domesticación», porque producen traducciones fluidas y fáciles de leer en las que la cultura origen queda borrada por completo. Frente a estas estrategias, Venuti propone a los traductores practicar la ética de la resistencia haciéndose visibles en sus textos mediante el uso de estrategias que resalten el carácter extranjero del texto origen y lo preserven del dominio de la cultura meta. En este capítulo también se examina el papel de los traductores literarios y de los editores.

El capítulo décimo se centra en la revisión de algunos aspectos filosóficos del lenguaje y la traducción: el modelo hermenéutico de Steiner, las estrategias de trasvase «extranjerizantes» ya utilizadas por Pound y los trabajos de Benjamin y

Derrida son los ejes en torno a los que gira este capítulo.

El capítulo undécimo y final cierra *Introducing Translation Studies* revisando los estudios de traducción interdisciplinares, que combinan análisis lingüísticos, literarios y culturales y preguntándose si la tendencia futura será la combinación de modelos o la dispersión inicial y cómo afectarán los vertiginosos avances en las nuevas tecnologías a la práctica e investigación de la traducción.

En definitiva, el libro de Munday constituye una inmersión de enorme atractivo para cualquier persona que desee introducirse en el mundo de la traducción y que quiera obtener una visión panorámica y sintética de las diversas teorías y escuelas que la analizaron; su particular planteamiento, que aúna la abstracción teórica con sus aplicaciones prácticas, hace que la presente obra sea particularmente recomendable para utilizar con alumnos de niveles iniciales en las clases de traducción.

Ana Pereira Rodríguez
 Lourdes Lorenzo García
 Universidade de Vigo

Mossop, Brian

Editing and Revising for Translators

Manchester: St. Jerome Publishing, 2001

Brian Mossop ha treballat com a traductor per a l'Oficina de Traduccions del govern canadenc durant vint-i-set anys, i ha estat professor de traducció a l'Escola de Traductors de la Universitat de York, a Toronto, durant vint-i-dos anys. Mossop destil·la aquesta llarga experiència en un llibre que segons l'editorial és un *indispensable coursebook* per als estudis de traducció. Fins a quin punt aquesta afirmació és acurada?

Com diu Mossop mateix, el llibre s'adreça a dos grups d'*usuaris* (no pas de *lectors*: la terminologia ja suggereix una orientació eminentment pràctica): estudiants de traducció que aprenen a editar¹ textos i traductors professionals que volen millorar la seva capacitat de revisar les seves pròpies traduccions o aprendre a revisar les dels altres. Mossop, que intenta no atabalar el seu públic amb teoritzacions confusiónaires,

1. *Nota del ressenyador*: traduïm *edit* per *editar*, en el sentit, òbviament, de «tenir cura d'una edició». En l'ús real, més que d'*editar*, parlariem de *preparar* (un original), *corregir* (un text), *revisar* (unes proves), etc.

defineix aquestes dues activitats d'una manera ben planera:

Editing means finding problems in a text which is not a translation, and then correcting or improving it, with particular attention to making the text suitable for its future readers and for the use to which they will put it. Revising is the same task applied to draft translations.

Mossop l'encerta quan observa que el mercat laboral busca professionals amb un perfil de traductor-editor que puguin fer diferents tasques relacionades amb la llengua. Això és cert en el context canadenc, on el bilingüisme oficial anglès-francès fa molt necessari aquest tipus de professionals, i és cert també en el context català, on la coexistència del castellà i del català té conseqüències semblants. Sense voler fer propaganda, no és casual que, des de la seva creació, la diplomatura de postgrau en correcció que organitza el Departament de Filologia Catalana de la UAB hagi incorporat uns crèdits de traducció castellà-català, ni que el Deganat de la Facultat de Traducció i d'Interpretació de la mateixa universitat s'hagi plantejat la conveniència d'oferir cursos de correcció en la llicenciatura de traducció. Si a més tenim en compte que sobre revisió s'ha escrit molt poca cosa, cal concloure d'antuvi que el llibre de Mossop té com a mínim el do de l'oportunitat.

L'estructura del llibre és clara des del començament. Després de dos capítols introductoris sobre la necessitat d'editar i revisar i sobre la feina de l'editor, Mossop dedica els capítols 3 a 8 a l'edició i la resta, fins al capítol 14, a la revisió. Els capítols centrats en l'edició aborden amb detall els quatre temes següents: la correcció lingüística («copyediting», cap. 3), la correcció estilística («stylistic editing», cap. 4), l'«edició estructural» («structural editing», cap. 5) i l'«edició de contingut» («content editing», cap. 6). Les dues primeres activitats correspondrien als professionals que nosaltres anomenem «correctors», tot i que Mossop

adverteix que la correcció *de proves* «lies outside the scope of this book» (p. 14), mentre que les dues últimes serien tasques més pròpies dels «editors», entesos com a professionals que tenen cura de l'edició d'un text. L'edició estructural s'encarrega de resoldre els problemes que afecten el que Mossop anomena *prose* (la successió de frases i paràgrafs, les notes a peu de pàgina i els peus de les taules i els gràfics) i els encapçalaments. L'edició de contingut aborda bàsicament els errors factuais, lògics i matemàtics que puguin contenir un text. L'autor ens recorda que, sovint, els traductors editen a l'hora de traduir, per exemple esmenant els errors del text original (edició de contingut), canviant la divisió en paràgrafs (edició estructural) o eliminant la verbositat (correcció estilística). La part dedicada a l'edició es tanca amb un capítol sobre la qüestió de la coherència interna del text, sobretot referida a la terminologia i a la configuració de les pàgines (cap. 7), i amb un altre sobre la utilització de l'ordinador en les tasques de l'editor (cap. 8).

La part corresponent a la revisió comença amb un capítol introductori dedicat a la feina del revisor, presidit pel concepte de «qualitat», que entra en tensió amb altres variables (com, per exemple, el temps), en un complicat joc d'interessos (cap. 9). Al capítol 10, Mossop proposa dotze paràmetres de revisió organitzats en quatre grups. El primer grup («Transfer») s'ocupa dels aspectes més directament traductològics: si la traducció és acurada (reflecteix bé el missatge de l'original) i si la traducció és completa (no s'ha deixat de traduir cap part de l'original); els altres tres («Content», «Language» i «Presentation») són paràmetres compartits amb l'edició. El capítol 11 conté una discussió sobre el grau de revisió a què cal sotmetre les traduccions, i aborda específicament les qüestions de si la revisió ha d'afectar tota la traducció o només parts seleccionades i de quins paràmetres cal triar en el supòsit que no es puguin revisar tots. Si els capítols 10 i 11 es dediquen a parlar de *què* cal buscar en una revisió, el capítol 12

s'ocupa de *com* cal buscar-ho, i aborda qüestions com el nombre i la seqüència de comprovacions (per exemple: cal comprovar tots els paràmetres de revisió alhora o cal separar el «Transfer» dels altres tres grups? Amb quin ordre hem de procedir en qualsevol cas?). També proposa alguns principis generals per a fer canvis en la traducció i per a gestionar els problemes que queden per resoldre després de la revisió. Els capítols 13 i 14, finalment, tracten de qüestions específiques de la revisió de les traduccions pròpies i de la revisió de les traduccions d'altre. El llibre es tanca amb cinc apèndixs: un resum dels principis de revisió proposats per l'autor, una reflexió sobre l'apreciació de la qualitat d'una traducció, un esquema per a puntuar exercicis d'edició fets pels estudiants, un exemple comentat de revisió d'una traducció i un vocabulari de termes relatius a l'edició i la revisió.

Un cop descrit el contingut del llibre és l'hora de glossar els seus punts forts i els seus punts febles. Entre els primers, podríem destacar la filosofia de l'autor, que insisteix que l'edició i la revisió no són matemàtiques i distingeix molt bé les (poques) qüestions que són «matters of rule-following» de les (moltes) qüestions «that require judgement», una cosa que òbviament tan sols es pot adquirir amb l'experiència. D'altra banda, el llibre ofereix una bona sistematització dels problemes que han de preocupar un editor o un revisor, formula correctament els dilemes que es plantegen (sobretot el que enfronta qualitat i temps) i és molt conscient dels límits de totes dues activitats (l'edició no ha de convertir-se mai en reescriptura, ni la revisió en retraducció).

Malaauradament, aquests punts forts perden brillantor a causa d'algunes mancances febles considerables. La primera és que la finalitat pràctica del llibre és dubtosa per la pobresa dels exercicis. L'exercici 1 del capítol 6 té una formulació típica: «Your instructor will give you a text containing factual, logical and possibly mathematical errors». No hauria estat interessant que Mossop proporcionés aquest text? Sense

això, pot ser que el llibre constitueixi un «coursebook» remarcable, però es queda clarament a mig camí en el propòsit de ser un «workbook» autèntic. Els professors que vulguin seguir el llibre tindran una autèntica feina a l'hora de preparar els materials per als exercicis. Un segon tret que podríem fer al llibre és la poca atenció que dispensa als ordinadors com a eines de treball de l'editor i el revisor. Per començar, la majoria de capítols solen passar per alt directament l'existència de les eines informàtiques. Per exemple, al capítol 5, quan Mossop es refereix als problemes que plantegen els encapçalaments d'un text, no té res a dir sobre les prestacions dels processadors de textos per a tenir cura d'aquesta qüestió. D'altra banda, el capítol que dedica explícitament als ordinadors és decebedor. Mossop es mostra partidari de treballar sobre paper abans que sobre pantalla i, en comptes d'explicar-les, minimitza la utilitat de les funcions d'edició dels processadors de textos (de fet, les despatxa en cinc tristes pàgines). En aquest sentit, una circumstància que sorprèn negativament és que Mossop no s'interessi a penes per la revisió de traduccions fetes amb un programa de traducció automàtica, i que ometi qualsevol explicació sobre els programes existents i els seus pros i contres. El fet que l'única lectura sobre el tema que proposa sigui un article de 1987 és especialment remarcable. Al capítol 12 hi ha un detall definitivament descoratjador: una de les poques vegades que accepta el supòsit de treballar amb l'ordinador, Mossop diu que cal desar els canvis amb Ctrl-S, una combinació de tecles que *no* serveix per a desar en el processador de textos més utilitzat del mercat.

Posats a trobar pegues, encara hi ha dues objeccions menors. La primera és que en un llibre que parla de revisar traduccions hi hagi tan pocs exemples en llengües que no siguin l'anglès; de fet, si exclouem mitja dotzena de frases en francès, no hi ha cap altre text no anglès en tot el llibre. En la introducció, Mossop es cura en salut advertint que els capítols dedicats a l'edició s'adrecen a paï-

sons anglòfons (p. viii), però això no hauria d'impedir que els capítols dedicats a la revisió fossin més generosos amb la diversitat lingüística del Canadà, d'Estat Units o simplement del planeta. La segona és l'extraordinària escassetat d'il·lustracions: en xviii + 177 pàgines només hi ha quatre imatges i dues mostres de textos revisats.

A la vista d'aquests punts forts i febles, què hem de concloure sobre el caràcter «indispensable» del llibre? D'una banda, podríem acceptar que una obra com aquesta és *necessària* per a un curs d'edició i revisió; de l'altra, hem de deixar clar que no és

suficient. Un llibre que reunís els mèrits del de Mossop (és a dir, que fos sistemàtic, clar i donés orientacions útils) i no tingués els seus defectes (és a dir, que proporcionés exercicis més elaborats, fes el lloc que correspon a les eines informàtiques i fos una mica més variat quant a textos originals i il·lustracions) seria el manual perfecte. Mentre no tinguem aquest llibre, Mossop és un bon començament.

Albert Branchadell

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Filologia Catalana

MOYA, Virgilio

La traducción de los nombres propios

Madrid: Cátedra, 2000

Algunas de las preguntas que, con mayor frecuencia, plantean en clase los estudiantes de las facultades de traducción e interpretación giran en torno a los nombres propios que aparecen en el TO: si se deben traducir o transferir, hasta qué punto hay que respetar las convenciones que tradicionalmente han regido el uso de éstos en nuestra cultura, cómo evitar la pesadez estilística que causa la repetición en el TM de un topónimo o un antropónimo empleado hasta la saciedad en el TO, entre otros aspectos relevantes, sin duda, para la tarea traductológica.

Hasta ahora, los docentes sólo contaban con lo recogido al respecto en los distintos —a menudo contradictorios— libros de estilo de los periódicos de tirada nacional y con los comentarios que los traductólogos han ido dejando caer en trabajos en los que este problema se trata más bien *de paso* y, por lo general, de forma bastante escueta y nada esclarecedora. Urgía, pues, una publicación de estas características que, además de servir de guía práctica para resolver las dudas relacionadas con los nombres propios que acostumbran a *atormentar* a los estudiantes y estudiosos de la traducción, cubriera la ausencia, en el terreno de la investigación

científica, de monografías sobre este asunto. El libro *La traducción de los nombres propios*, versión de la tesis doctoral que el profesor Virgilio Moya presentó hace unos años, se revela desde las primeras páginas de la introducción como un volumen ameno e instructivo que ayuda a aclarar casi cualquier pregunta relacionada con la cuestión que el título plantea. Sin embargo, el autor deja clara su intención de alejarse de planteamientos normativos o prescriptivos, ya que pretende que ésta sea una obra de consulta y referencia y no, en absoluto, un manual sobre lo que *se debe* o *no se debe* hacer —imposiciones siempre tan peligrosas en el terreno de la traducción.

El corpus en el que V. Moya se basa a la hora de apodarar datos y ejemplos está compuesto de textos periodísticos de los últimos diez años que, si bien no constituyen una fuente continua de trabajo para los traductores —como es el caso de los textos técnicos, científicos o jurídicos— forman un material muy valioso a la hora de medir el tratamiento actual *real* de los nombres propios extranjeros en nuestra lengua. La mala traducción de éstos, como bien afirma este lingüista y traductor, causa gran parte de los